

ΛΑΤΙΝΙΚΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΘΕΜΑ:
LECTIO VI

Δανάη Γεωργιάδου, Σύμβουλος Λατινικών, Β.Δ.
Μ.Α. στην Κλασική Φιλολογία

Υπεύθυνος ΕΜΕ: Πέτρος Πέτρου

ΜΑΘΗΜΑ VI (Lectio Sexta)

ΟΙ ΝΟΜΟΙ

Τρίτη κλίση των ουσιαστικών (declinatio tertia)

(ΔΓ σελ. 16-23)

- ✓ Περιέχει ονόματα και των τριών γενών, τα οποία λήγουν στη γενική ενικού σε **-is**.¹
- ✓ Είναι συγγενής με την τρίτη κλίση της Αρχαίας Ελληνικής (σύγκρινε παρακάτω τα χαρακτηριστικά καθώς και την κλίση τους).

Διακρίνονται:

- Ως προς τον χαρακτήρα του θέματος σε:

Συμφωνόληκτα

↓
με χαρακτήρα σύμφωνο
consul, consūlis
imago, imaginis
rex, regis
pastor, pastōris

Φωνηεντόληκτα

↓
με χαρακτήρα το φωνήεν **-i**
civis, civis^{2 3}

- Ως προς τον αριθμό των συλλαβών σε:

Περιττόςύλλαβα

↓
είναι όλα τα
συμφωνόληκτα
(δες παραδείγματα πιο πάνω)

Ισοσύλλαβα

↓
είναι σχεδόν όλα τα
φωνηεντόληκτα

- Ως προς την κατάληξη σε:

Καταληκτικά

↓
με κατάληξη **-s**
στην ονομαστ. ενικού
dux (duc-s), ducis

Ακατάληκτα

↓
χωρίς κατάληξη στην
ονομαστ. ενικού
consul, consūlis
orātor, oratōris

- Ως προς τον αριθμό των θεμάτων:

Μονόθεμα

↓
με όλες τις πτώσεις να προέρχονται

Διπλόθεμα

↓
με την ονομαστική και κλητική ενικού

¹ Στην ονομαστική ενικού λήγουν σε φωνήεν (a, e, o), ή σε ένα από τα ληκτικά σύμφωνα.

² Στα ονόματα αυτά ο χαρακτήρας -i συγχωνεύτηκε με το -i ή το -e της κατάληξης που ακολουθεί (civi -is: civis).

³ Μερικά θηλυκά αλλάζουν το -i της ονομαστικής ενικού σε -e: nubes, nubis.

από ένα θέμα

να προέρχονται από ένα θέμα
και όλες τις υπόλοιπες από άλλο

pastor, pastōris
dux, ducis

homo, homīnis
corpus, corpōris
iudex (c-s), iudīcis

A. Συμφωνόληκτα – Περιττοσύλλαβα

1) Αρσενικά – Θηλυκά

✓ Δες ΛΓ σελ. 17-18 για την κλίση τους.

Κατά το pastor, pastōris, αρ.: βοσκός κλίνονται:

orātor, oratōris, αρ.: ρήτορας
mulier, muliēris, θ.: γυναίκα

arbor, arbōris, θ.: δέντρο
uxor, uxōris, θ.: σύζυγος

pater, patris, αρ.: πατέρας
mater, matris, θ.: μητέρα
frater, fratris, αρ.: αδελφός
venter, ventris, αρ.: κοιλιά
imber, imbris, αρ.: βροχή
September, Septembris
October, Octobris
November, Novembris
December, Decembris κτλ.

συγκόπτουν το -e- πριν από τον χαρακτήρα r (σε όλες
τις πτώσεις πλην της ονομ. και κλητ. ενικού):

γεν. pat -e- ris → patris

Κατά το dux, ducis, αρ.: ηγεμόνας κλίνονται:

rex, regis, αρ.: βασιλιάς (ονομ. reg-s: rex)
lux, lucis, θ.: φως

lex, legis, θ.: νόμος

pes, pedis, αρ.: πόδι (ονομ. ped-s: pes)

civitas, civitātis, θ.: πολιτεία (ονομ. civita-s: civitas)

virtus, virtūtis, θ.: αρετή (ονομ. virtu-s: virtus)

mos, moris, αρ.: ήθος

tellus, tellūris, θ.: γη

flos, floris, αρ.: λουλούδι

sermo, sermōnis, αρ.: λόγος

praedo, praedōnis, αρ.: ληστής

Κατά το homo, homīnis, αρ.: άνθρωπος (ΔΙΠΛΟΘΕΜΟ) κλίνονται:

iudex, iudīcis, αρ.: δικαστής

virgo, virgīnis, θ.: παρθένος

miles, militis, αρ.: στρατιώτης

ordo, ordīnis, αρ.: τάξη

eques, equītis, αρ.: ιππέας

fortitudo, fortitudinis, θ.: δύναμη, ανδρεία

Κατά το urbs, urbis, θ.⁴: πόλη (μονοσύλλαβα που λήγουν σε 2 ή 3 σύμφωνα) κλίνονται:

⁴ Αρχικά τα ονόματα αυτά ήταν ισοσύλλαβα σε -is (βλ. παρακάτω): ονομ. urb+s: urbs

arch, arcis, θ.: ακρόπολη
gens, gentis, θ.: έθνος
mors, mortis, θ.: θάνατος
mens, mentis, θ.: νους
pons, pontis, αρ.: γέφυρα
stirps, stirpis, θ.: ρίζα

γεν. πληθ. σε *-ium*

2) Ουδέτερα

✓ Δες ΛΓ σελ. 19-20 για την κλίση τους.

Μονόθεμα:

aequor, aequoris: πέλαγος

os, oris: στόμα

ius, iuris: δίκαιο

aes, aeris: χαλκός

marmor, marmoris: μάρμαρο

Διπλόθεμα:

nomen, nomīnis: όνομα

certamen, certamīnis: αγώνας

flumen, flumīnis: ποταμός

caput, capītis: κεφάλι

corpus, corpōris: σώμα

opus, opēris: φορτίο

opus, opēris: έργο

Λεξιλόγιο

in (πρόθ.) + αφαιρ.: σε / *is, ea, id* (δεικτ./οριστ.επαναλ. αντων.): αυτός / *civitas -ātis, θ.3*: πολιτεία / *qui, quae, quod* (αναφ. αντων.): ο οποίος / *lex, legis, θ.3*: νόμος / *contineo* (*cum + teneo*), *continūi, contentum, continēre, β'*: συγκρατώ, στερεώνω / *bonus -a -um*: καλός / *vir, viri, αρ.2*: άνδρας / *libenter* (επίρρ.): πρόθυμα / *servo, servāni, servātum, servāre, α'*: τηρώ, φυλάω / *enim* (σύνδ. αιτ.): γιατί (ΑΕ γάρ) / *fundamentum -i, ουδ.2*: θεμέλιο / *fons, fontis, αρ.3*: πηγή / *libertas, libertātis, θ.3*: ελευθερία / *aequitas -ātis, θ.3*: δικαιοσύνη / *mens, mentis, θ.3*: νους / *animus -i, αρ.2*: ψυχή / *consilium, consilii, ουδ.2*: σκέψη, σχέδιο / *sententia -ae, θ.1*: άποψη, κρίση, «θέση» / *pono, posūi, positum, ponēre, γ'*: τοποθετώ, θέτω / *positus sum*: είμαι τοποθετημένος, βρίσκομαι / *ut* (σύνδ. παραβ.): όπως / *corpus, corpōris, ουδ.3*: σώμα / *noster, nostra, nostrum* (αντ. κτητ.): δικός μας, δική μας, δικό μας / *sine* (πρόθ.) + αφαιρ.: χωρίς / *sto, steti, statum, stāre, α'*: στέκομαι, υπάρχω / *minister -tri, αρ.2*: θεράποντας, υπηρέτης / *magistratus -us, αρ.4* (ονομ. πληθ.): οι αρχές / *interpres, interpretis, αρ.+θ.3*: ερμηνευτής / *iudex, iudīcis, αρ.3*: δικαστής / *omnis, omnis, omne*: όλος, ο καθένας / *denique* (επίρρ.): τέλος / *servus -i, αρ.2*: δούλος, υπηρέτης / *liber -ēra -erum*: ελεύθερος / *possum, potūi, posse* (+τελ. απαρ.): μπορώ / *liberi esse possumus*: μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι

Ενδεικτικές δραστηριότητες

(για την τάξη ή / και το σπίτι)

1. Να κλίνετε τα εξής:

fons sacer, iudex bonus, mens libera, mulier pulchra, homo tener, rex malus, certamen magnum, corpus sanum

2. Να αντιστοιχίσετε τους τύπους της στήλης Α (όπως χρησιμοποιούνται στο κείμενο)

με τις πτώσεις της στήλης Β.

civitate	γενική ενικού
fundamentum	κλητική ενικού
aequitatis	δοτική ενικού
legibus	αφαιρετική πληθυντικού
	αφαιρετική ενικού
	ονομαστική ενικού
	αιτιατική ενικού

3. Σε καθεμιά από τις πιο κάτω προτάσεις υπάρχει ένα γραμματικό / συντακτικό ΛΑΘΟΣ. Να γράψετε τον ορθό τύπο στη δεξιά στήλη.

Lex est fundamentum civitates.	
Populus Graecus libertas amat.	
Boni viri leges servat.	
Deus Romanorum multi erant.	

4. Να κάνετε σύνταξη των προτάσεων και να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο της λέξης που είναι στην παρένθεση. Να τρέψετε τις λέξεις αυτές στον αντίθετο αριθμό.

- α. Romani magnas _____ (civitas) fundant.
 β. _____ (Iudex), legum servi estis.
 γ. _____ (Mulier) _____ (libertas) amant.
 δ. Cepheus filiam habet _____ (nomen, αφαιρ. εν.) Andromedam.
 ε. _____ (Corpus) ex annis infirma sunt.
 στ. Ille _____ (carmen, πληθ.) Ovidii amat.

5. Να κάνετε γραμματική αναγνώριση των τύπων της αντωνυμίας qui, quae, quod. Να τους μεταφέρετε στον αντίθετο αριθμό.

- α. Puella, cui belua nocet, Andromeda est.
 β. Pueri puellas, quae in campo sunt, vident.
 γ. Helena, quae pulchra est, ad Asiam navigat.
 δ. Silius habebat multos agros in Campaniā, in quibus habitabat.
 ε. Monumentum eius, quod Neapoli iacebat, pro templo Silius habebat.

6. Να κάνετε όπως στο παράδειγμα.

Fundamentum libertatis → fundo libertatem → γενική αντικειμενική

- expugnatio Troiae
- propulsatio periculorum
- servus legum
- amor patriae

7. Να μεταφέρετε τις προτάσεις στον αντίθετο αριθμό.

- α. In eā civitate, quae bonam legem habet, vir libenter servat legem.

- β. Corpus infirmum est sed ingenium validum.
 γ. Lex iudex viri boni est.
 δ. In novas terras navigatis, in quibus incolae barbari sunt.

8. Να μεταφράσετε την πρόταση στα Λατινικά.

Οι νόμοι της πολιτείας διαφυλάσσουν την ελευθερία και την ισότητα.

9. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων της παρένθεσης. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου να προσπαθήσετε να μεταφράσετε τα κείμενα.

α. Hannibal rex Carthaginiensium est. Magna est gloria belli _____ (Hannibal). Primus est _____ (pedes, γεν. πλ.) et primus _____ (eques γεν. πλ.). Hannibalem _____ (miles) et cives sui amat, Romani et socii Romanorum timent. Sed Scipio, unus ex _____ (consul) Romanorum, _____ (Hannibal) superat.

[Λεξιλόγιο: Hannibal -is: Αννίβας / rex, regis, αρ.3: βασιλιάς / Carthaginienses -ium: οι Καρχηδόνιοι / primus -a -um: πρώτος / pedes, pedītis, αρ.3: πεζός [πεζικό] / eques, equītis, αρ.3: ιππέας [ιππικό] / miles, milītis, αρ.3: στρατιώτης / civis -is, αρ. 3: πολίτης / consul, consūlis, αρ.3: ύπατος / supero, α': νικώ]

β. Tiberius Gracchus et Gaius Gracchus _____ (frater) erant. _____ (mater) Gracchorum Cornelia erat, _____ (mulier) magna _____ (dignitas). Gracchi tribuni plebis erant. Gracchi magnum _____ (amor) patriae et _____ (libertas), magnam _____ (fortitudo) et magnam _____ (auctoritas) apud plebem habebant. Condicio plebis misera erat et Gracchi novas _____ (lex) rogaverunt. Sed _____ (lex) Gracchorum _____ (patres) non placebant, quod _____ (dominatio, δτκ.) _____ (patres, γεν.) periculosae erant. Denique patres _____ (frater, δοτ. πλ.) miseram _____ (mors) paraverunt.

[Λεξιλόγιο: frater -tris, αρ.3: αδελφός / mater -tris, θ.3: μητέρα / mulier -ēris, θ.3: σύζυγος, γυναίκα / dignitas -ātis, θ.3: υπόληψη / tribunus -i (plebis), αρ.2: δήμαρχος / amor -is, αρ.3: αγάπη / libertas -ātis, θ.3: ελευθερία / fortitudo -īnis, θ.3: δύναμη, ανδρεία / auctoritas -ātis, θ.3: επιρροή, υπόληψη / condicio -ōnis, θ.3: κατάσταση / lex -gis, θ.3: νόμος / rogaverunt = πρότειναν / placeo, placūi, placitum, placēre (+ δτκ), β': αρέσω / patres -um: οι πατρίκιοι / dominatio -ōnis, θ.3: εξουσία, κυριαρχία / denique: τελικά, στο τέλος / periculosus -a -um: επικίνδυνος / mors, mortis, θ.3: θάνατος / paraverunt: προξένησαν, προκάλεσαν (paro, α')]

10. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο λατινικούς όρους της Νομικής ή της Πολιτικής Επιστήμης που συναντούμε και σήμερα.

11. α. Στον παρακάτω πίνακα δίνονται πολλές από τις λέξεις του μαθήματος VI.

Να σκεφτείτε και να γράψετε για καθεμιά αν υπάρχουν λέξεις:

- I. ομόρριζες με αυτήν στα Αρχαία Ελληνικά και/ή
- II. παράγωγες από αυτήν σε νεότερες – νεολατινικές Γλώσσες (Αγγλικά, Γαλλικά, Ιταλικά κτλ)

β. Σε τι συμπέρασμα καταλήγετε ως προς τη σχέση:

- I. Λατινικών και Αρχαίων Ελληνικών και
- II. Λατινικών και Νεολατινικών Γλωσσών

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Λατινικά	Αρχ. Ελληνικά	Αγγλικά	Γαλλικά	Άλλη γλώσσα
in				
civitas				
qui				
lex				
contineo				
bonus				
servo				
sum				
fundamentum				
libertas				
fons				
aequitas				
mens				
animus				
consilium				
positus sum				
corpus				
noster				
sine				
sto				
minister				
magistratus				
interpres				
iudex				
omnis				
liber				
possum				